

Meediasuhtluse ABC lastekaitsetöötajale

Ajakirjandus kajastab lastekaitsejuhtumeid üldjuhul avalikust huvist, mitte uudishimust. Seega ei ole ajakirjanik Su vaenlane, vaid üritab lahata mingit laiemat probleemi, mida peab oluliseks ja mis huvitab üldsust. Seetõttu võta teda eeskätt partnerina.

See ei tähenda, et ta ei võiks saabuda kriitilise eelhoiakuga – ajakirjanik võib olla mõjutatud eelnevatest allikatest, ta võib olla kogenematu, tal võivad olla valed faktid. Ning võib ka olla, et ongi sündinud eksimus ning tema kriitilised küsimused on õigustatud.

Kahjuks leidub ka näiteid vastupidisest (poolvähigi tööruumidesse tungiv võttegrupp jms). Need näited on dramaatilised ja asjaosalistele väga rasked, kuid mitte väga sagedased.

Lastekaitseteemade tundlikkuse tõttu (delikaatsed isikuandmed, asjaosaliste maine kogukonnas, lapse huvid jms) tuleb ajakirjandusega suhtlemisel rakendada siiski professionaalset ettevaatust.

Ära unusta: Su kõige suuremad liitlased on omavalitsuse kommunikatsiooniinimene, osakonna või teenistuse juhataja aga ka valdkonna poliitiline juht (nt abivallavanem või -linnapea). Ka nende huvi on juhtum oskuslikult lahendada, ning nad on üldjuhul kogenud avalikkusega suhtlejad.

Säilita rahu. Juba Pealtnägija esimesest hooajast 1999. aastal ähvardavad naabrid pea igas pesunööri või puuriida üle lahvatanud tülis üksteisele „Kärmast kutsuda“. Siiski 99% asjaosaliste jaoks emotsionaalseid juhtumeid ei ületa meedia jaoks uudiskünnist, sõltumata asjaosaliste ähvardustest.

Kui ajakirjanik võtab ühendust

- Näidake üles koostöövalmidust ja lubage, et võtate ühendust, kui olete ennast kõigi loo detailidega kurssi viinud.
- Hinnake, kas Teil on piisavalt volitusi ja eelkõige informatsiooni, et küsimustele vastata. Kui pole, andke sellest ajakirjanikule selgelt teada.
- Te ei pea vastama kohe. Juhul kui Teil ei ole ettevalmistatud vastust või Te olete ebamugavas olukorras (autoroolis, koosolekul, arvutist eemal, vajate ettevalmistamisega vms) andke ajakirjanikule teada, millal saate temaga vestelda. Alati võib paluda saata küsimused meilitsi. Küsi ajakirjanikult, mis on viimane aeg küsimusele vastamiseks ja proovi sellega arvestada; kui see on ebareaalselt lühike (põhjalikku kommentaari soovitakse tunni jooksul), andke ajakirjanikule teada.
- Proovige aru saada, millist probleemi ajakirjanik lahendab ja milline info tal juhtumi kohta on. Kui vaja, selgitage juhtumi tausta juurde. Selgitage ka, mida ja miks Te ei saa avalikult kommenteerida (delikaatsed isikuandmed, lapse huvid jms).
- Võimaluste piires tuleks kriitilisi või olulisi juhtumeid siiski avalikult kommenteerida, sest ilma lastekaitsetöötaja kommentaarideta ilmuv lugu on veelgi ühekülgsem.

- Ka frustreerivas olukorras ärge minge ajakirjanikuga isiklikuks, sest 1) ta teeb enda tööd, ning 2) pahatahtlik ajakirjanik saab vihase inimese ütlusi ära kasutada tema naeruvääristamiseks.

Kommentaari ajakirjanikule

- Andke selgelt mõista, kui annate kommentaari avalikuks kasutamiseks. Võib vastata otse (telefonis), aga tsitaaditäpsuse huvides on turvalisem paluda saata konkreetsed küsimused meilile ja vastata kirjalikult. Nii jõuate ka informeerida KOV-i kommunikatsioonitöötajat või vastutavat juhti ja võimalusel koostada vastused koos.
- Vastuste puhul püsige konkreetsed, vältige üldsõnalisust ja keerutamist. Küsimuste puhul, millele Te ei saa vastata, selgitage, miks (lapse huvid, delikaatsed andmed jne). Selgitage ajakirjanikule, et saate anda selgitusi ja kommentaare lastekaitsetöö üldpõhimõtete kohta (nt kui tegemist on hooldusõiguse vaidlusega, millest lastekaitsetöötaja sellistel juhtudel lähtub jne).
- Kui ajakirjaniku küsimuses või väidetes esineb valefakte, lükake need selgelt ümber.
- Kui info, mida saate anda, on napp, rõhutage: Teie eesmärk pole salatseda ega varjata, vaid kaitsta laste huve ja seadust.
- Kui ajakirjanik palub kommenteerida kellegi teise seisukohta, siis veenduge enne, mida nimetatud osapool tegelikult ütles. Meedia võib olla huvitatud vastandlikest seisukohtadest ja konfliktist, mis pole teie huvides. Kõige kindlam on rääkida enda tööst ja mitte anda hinnanguid teistele.
- Intervjuu ajal ärge korrake ajakirjaniku küsimustes leiduvaid negatiivseid ja hinnangulisi väljendeid, vaid vastake hinnanguvabalt enda sõnadega.
- Pidage meeles, Te ei pea kaasa minema ajakirjaniku kõnetempoga. Kui annate intervjuu suuliselt, võtke iga vastuse eel endale hetk vastus läbi mõelda.
- Kui ajakirjanikule ei meeldi Teie vastus, ta tavaliselt kordab küsimust. Jääge enda vastuse juurde.
- Ärge öelge kunagi seda, mida ei soovi meedias näha – kui te pole *off the record*, võib öeldu tagasivõtmine olla hiljem võimatu.
- Ärge unustage: kui on tehtud viga, on kõige õigem seda tunnistada, vajadusel vabandada, aga ka põhjendada, miks või kuidas viga sündis.
- Rääkige nagu inimene, mitte bürookraat või vestlusrobot, sest Teie sõnade „lõpptarbija“ on tavainimene. Paragrahvinumbrid, erialaterminid ja kantseliit vähendavad mõistetavust.
- Kui soovite probleemi lahata põhjalikumalt ja pikemalt, siis pakkuge toimetusele välja arvamuskirjeldus. Nende pikkus on ca 3500- 6000 tähemärki, toimetuse reeglina sisu ei muuda, ning koostamisel saate kasutada professionaalset abi.

Pärast kajastust

- Kontrolli üle faktid. Kui on ilmunud valefakte, küsi toimetusest võimalust avaldada parandus või vastulause.

- Kajastus võib olla ebaõiglaselt kallutatud ka siis, kui kõik faktid on õiged. Sellisel juhul aruta kommunikatsiooniinimese ja poliitilise valdkonnajuhiga arvamust avaldamist, mis juhtumi üksikasju avaldamata selgitaks lastekaitsetöötaja ja KOV-i tegutsemismotiive ja seisukohti. Taas, mida kõrgema positsiooniga on autor, seda kaalukam.
- Kui meedias avaldatu sisaldab Teid või Teie klienti puudutav valeinfot (ebatäpseid fakte ning alusetuid süüdistusi), tuleb need koheselt ümber lükata. Kasuta vastulause võimalust ning vajadusel küsi kommunikatsiooniinimeselt abi kaebuse esitamiseks Pressinõukogusse või kohtusse, ERR-i puhul ajakirjanduseetika nõuniku poole.
- Pidage igaks juhuks ka meeles, et mõnikord on kahju kõige väiksem siis, kui üldse mitte midagi teha. Meedia ja avalikkuse mälu on lühike: kui oled täna esikaanel, tundub sinu jaoks maailm kokku kukkunud... aga homme sünnitab panda Mati Kaalu juures kolmikud.
- Kui juhtum on Teile emotsionaalselt väga raske, küsi tööandjalt abi. Küsida võid kriisiabi ja psühholoogilist nõustamist, tuge pressinõukogus või kohtus asjade lahendamisel. Vajadusel otsi abi www.peaasi.ee või www.kriisiabi.ee.

Taustatöö: asjad, mis loodetavasti enne kriisi tehtud

- Arutlege enda KOVis läbi ning leppige kokku kindel käitumisjuhised meediaga suhtlemiseks.
- Rääkige läbi, kes on milliste juhtumite kõneisik (lastekaitsetöötaja, pressiesindaja, valdkonna abilinnapea vms). Üldjuhul, mida keerulisem juhtum, seda kõrgema positsiooniga peaks kommenteerija olema. Juhtumite puhul, kus Teie pole kõneisik, olge valmis varustama kõneisikut kogu vajaliku teabega.
- Arutage kommunikatsiooniinimese ja võimalusel poliitilise vastutajaga (nt valdkonna abilinnapea või -vallavanem) mõned kriitilisemad meedias kajastatud lastekaitsejuhtumid vaatenurgast „Mis siis, kui see juhtunuks meiega?“.
- Looge suhtlusliini mõne ajakirjanikuga (nn „oma ajakirjanik“), kes valdab teemat, teab selle nüansse ja suudab kajastada infot ametkonnale kasulikul viisil.

Taustatöö: asjad, millega hoida kursis KOV-i kommunikatsiooniinimest ja valdkonnajuhti

- Keerulisemad juhtumid Teie valdkonnast, mis võivad pälvida meedia suuremat tähelepanu (nt lapse perest eraldamine, keerukas hooldusõiguse juhtum jms). See annab võimaluse enne meedia pöördumist kokku leppida, mis infot ja mis mahus avaldada ning Teie osapoole põhisõnumid.
- Teieni jõudnud teave meedia huvist teie töövaldkonda jäävate juhtumite vastu – isegi siis, kui meediapäringut pole veel tulnud.
- Tähelepanuväärsed, emotsionaalsed või keerulised meediakajastused teiste omavalitsuste lastekaitsetööst. Igast sellisest loost on midagi õppida.

„Meediasuhtluse ABC lastekaitsetöötajale“ on valminud MTÜ Lastekaitse Liit seminaride sarja Samal poolel – lapse poolel alaseminaris „Lastekaitse ja meediasuhtlus“ raames (14.05.2021).